

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 14 (Şubat/February 2024), s. 574-583.

Geliş Tarihi-Received: 06.12.2023

Kabul Tarihi-Accepted: 22.01.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1401094

Örtmeceler ile İlgili Bibliyografya Çalışması*

Biographical Studies on Euphemisms in Turkish

Samet ASLAN**

Öz

İnsanoğlunu yaradılışı gereği diğer canlılardan ayıran özellikler vardır. Bu özellikler içerisinde en önemli olanı; düşünme, konuşma ve anlama yeteneğidir. İnsan konuşma sayesinde düşünme ve anlama özelliklerine bir anlam katmış olur. Canlı bir varlık olan dil, bu özelliği sayesinde toplum içerisinde kullanılan kavramların sürekli değişmesine neden olup, bu kavramların daha hassas bir şekilde dile getirilmesini sağlamaktadır.

Dilin, halk arasında karşılık bulmasını sağlayan unsurlardan biri örtmecelerdir. Örtmece, toplum içerisinde söylenmesi uygun olmayan, söylenildiğinde ayıp karşılanan, korku uyandıran dilbilimsel bir kavramdır. Bu dil unsurları, dilin içinden çıktığı toplumun yarattığı özel sözcüklerdir. Toplum, bu kavramları gelişigüzel bir şekilde oluşturmayı, özel durumlar karşısında meydana getirmiştir. Belirli bir tarihi süreç içerisinde toplumun meydana getirdiği her bir kavramın bir işlevi ve amacı vardır.

Örtmece, dil içerisinde sürekli değişip gelişen bir unsur olup, toplumun geneli tarafından anlaşıldığı andan itibaren işlevini yitirip, yeni kavramlar türetir. Türkçe örtmece konusunda zengin bir dildir. Örtmece, Türkiye’de akademik çalışmalarda yeni bir kavram olmamakla beraber, son dönemlerde konu ile ilgili çalışmalar artış göstermektedir. Çalışmalar daha çok kavram tanımlaması, anlamsal açıdan inceleme ve kelime hazinesi üzerine yapılmıştır ancak bu konuda günümüze kadar bibliyografya çalışmasının yapılmamış olması bizi bu alana yönlendirmiştir. Bu çalışmanın amacı, örtmece üzerine çalışmak isteyen araştırmacılara kolaylık sağlamak, örtmece ile ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalarını bir araya getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Örtmece, güzel adlandırma, kavram, anlamlandırma.

Abstract

There are features that distinguish human beings from other living things due to their nature. The most important of these features is the ability to think, speak and understand. Thanks to speech, people add meaning to their thinking and comprehension. Thanks to this feature, language, which is a living entity, causes the concepts used in society to change constantly and enables these concepts to be expressed more sensitively.

One of the elements that enable the language to find a response among the people is euphemisms. Euphemism is a linguistic concept that is not appropriate to say in public, is

* Bu çalışma 2019 yılında Fırat Üniversitesi SBE Türk Dili ve Edebiyatı ABD, Yeni Türk Dili Bilim Dalında sunulan “Derleme Sözlüğündeki Örtmece Kelimeler Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tunceli/Türkiye, e-posta: sametaslan@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0200-2985.

considered shameful when it is said, and arouses fear. These elements of language are special words created by the society from which the language emerges. Society did not create these concepts haphazardly, but created them in the face of special situations. Each concept created by society in a certain historical process has a function and purpose.

Euphemism is an element that constantly changes and develops in language, and from the moment it is understood by the society in general, it loses its function and derives new concepts. Turkish is a language rich in euphemism. Although euphemism is not a new concept in academic studies in Turkey, studies on the subject have been increasing recently. Studies have mostly been carried out on concept definition, semantic analysis and vocabulary, but the fact that no bibliography study has been done on this subject has led us to this field. The aim of this study is to provide convenience to researchers who want to study euphemism and to bring together the studies on euphemism to date.

Keywords: Euphemism, beautifulnaming, concept, signification.

Giriş

Örtmece, *Türkçe Sözlük*'te "Söylenmesi kaba, çirkin veya sakıncalı görülen nesnelere, kavramların, başka kelimelerle daha uygun ve edepli bir biçimde anlatılması, 'edebi kelimeler' olarak tanımlanmaktadır" (TDK, 2011, s. 1860). Örtmece, söylenmesi toplum tarafından hoş karşılanmayan sözcüklerin anlam ve çağrışımlarının toplumun belli bir kesimi tarafından anlaşılacak şekilde daha hoş ve kibar bir yapıda dile getirilmesine denir. Örtmecenin toplumda yaygın olarak kullanılmasının en önemli nedeni; toplumun dini, ahlaki, örfi değerlerine aykırı olan sözcüklerin söylendiğinde ürkme, iğrenme, korkma gibi kötü izlenim oluşturan kavramların etkilerinin en aza indirilerek doğabilecek olumsuzlukları bertaraf etmektir.

Türkçe Bilim Terimler Sözlük'te örtmece şöyle tanımlanmıştır: "Örtmece kaba, çirkin, sakıncası olması gibi nedenlerden açıkça söylenmesi uygun görülmeyen bir olgu örtterek, eğretilmeler, değişmelerle (kinaye) dolaylı yoldan anlatma" (TBTS, 2011, s. 924) dır. Aksan, örtmece için 'güzel adlandırma' terimini kullanmıştır. Güzel adlandırma, varlıklardan ve kavramlardan bahsederken oluşacak; korku, ürkme, çekinme gibi duygu ve hislerin önlenmesi amacıyla bütün dillerde rastlanılan değiştirme olayıdır (Aksan, 2007, s. 98).

"Bilindiği gibi, anlamı ve çağrışımı sevilmeyen, korkulan, iğrenilen; toplum tarafından üzücü, kırıcı, çirkin ve kaba sayılan, uğursuz kabul edilen varlık ve kavramları karşılayan sözcükler yerine, bu kötü çağrışımları engelleyecek başka sözcüklerin kullanılmasına güzel adlandırma veya örtmece söz adı verilir" (Üstüner, 2009, s. 2).

Türkiye Türkçesinde örtmece için; *edeb-i kelimeler, güzel adlandırma, iyi adlandırma, hüsnü tabir, güzelleme, değinmece (kinaye), ad aktarması* şeklinde karşılıklar kullanılmaktadır. Örtmece konusunu ele alırken tabuyu ayrı düşünemeyiz, bu sebeple tabu hakkında kısaca bir açıklama yapılması gerekmektedir. Tabu; "Kutsal sayılan bazı insanlara, hayvanlara, nesnelere dokunulmasını kullanılmamasını yasaklayan, aksi yapıldığında zararı dokunulacağı düşünülen dini inanç; yasaklanarak korunan nesne, kelime davranış" (TDK, 2011, s. 2239) şeklinde tanımlanmıştır. Örtmecenin oluşmasına bir nevi tabu sebep olmaktadır. Tabu - örtmece ilişkisini sebep sonuç ilişkisi içinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. Tabu olan davranışlar, dini inançlar, nesnelere, doğal inançlardan kaçınmak için toplum bunların yerine daha uygun sözcükler kullanır, kullanılan bu sözcükleri de örtmece olarak adlandırır.

Türkiye'de örtmece ile ilgili son zamanlarda çalışmalar yoğunlaşmıştır. Fakat yurt dışında yapılan çalışmalara göre Türkiye'deki çalışmaların yetersiz olduğu görülecektir. Türkiye'de örtmece üzerine bugüne kadar bibliyografik bir çalışmanın yapılmamış olması bir eksikliktir. Bu alandaki eksikliği gidermek için yapılan çalışmaları daha derli toplu bir

şekilde göstermek hedeflenmiştir. Türkiye’de örtmece üzerine yapılan akademik çalışmaları tespit etmek ve belirli bir düzen içerisinde ilgili araştırmacıların dikkatine sunmak için böyle bir çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Bu çalışmamızda sadece Türkiye sınırları içerisinde yapılan çalışmalar ele alınıp, çalışmanın çerçevesi bu doğrultuda çizilmiştir.

Gerekli verilere ulaşmak amacıyla konu ile alakalı; dergiler, kitaplar, veri tabanları, kataloglar taranmış bu tarama sonucunda bibliyografyaya eklenen çalışmalar türlerine göre; kitap/ kitap bölümü, doktora tezleri, yüksek lisans tezleri, makaleler ve bildiriler şeklinde ele alınıp; yazarların soyadlarına göre alfabetik sıralanmıştır. Eser isimleri ve dergi adları italik bir şekilde verilmiştir. Bazı makale ve bildirilerin sayı ya da cilt numaralarına ulaşamamıştır, ulaşamayan bu veriler var olan şekliyle verilmiştir. Çalışmamızda gözden kaçmış ya da ulaşamamış künyeler olabilir.

Kitap / Kitap Bölümü

Akpınar, T. (1985). *Dünyada ve Türklerde Ağza Alınması Yasak (Tabu) Kelimeler*. Folklor ve Etnografya Araştırmaları. (s. 13-27). İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.

Bekki, S. (2013). *Bilmece, Tabu ve Gizli Diller Üzerine*. Akkuş, M., Dinçer, F (Ed.). Muzaffer Erkuş Armağanı (s. 337-347). Konya: Kömen Yayınları.

Çabuk Çiftçioğlu, A. (2014). *Örtmece Kavramı ve Hayvan Adlarında Örtmece Oluşumu*. Korku Kitabı (s. 5-23). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çağatay, S. (1974). *Türklerde Batıl İnançlar Arasında Tabu*. I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri (8-14 Ekim 1973). Ankara: Başbakanlık Basımevi.

İnan, A. (1987). *Börü = Kurt ve Yok = Hayır Kelimeleri Üzerine Makaleler ve İncelemeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kalkan, H. K. (2018). *Nazi İmparatorluğundan Günümüz Almanyasına Örtmece Sözlerin Politikacıyla İmtihani*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Sağol Yüksekaya, G. (2009). *Türklerde Ölümün Algılanışı Ölmek Karşılığı Kullanılan Kelimelerden Hareketle*. Uçmağa Varmak Kitabı (s. 3-41). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Doktora Tezleri

Baykara, S. (2020). *Yeni Uygur Türkçesinde Örtmeceler*. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Ersan, Y. (2000). *Euphemismus in der Alltagssprache und in den Fachsprachen der Politik, der Internationalen Beziehungen und Gesundheitswesens im Deutschen und Türkischen*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kurt, M. C. (2021). *İletişim Sosyolojisi Açısından Örtmeceler: Dede Korkut Örneği*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Ospanova, G. (2014). *Türkiye Türkçesinde Örtmeceler*. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Yüksek Lisans Tezleri

Aktener, I. (2011). *Charles Bukowski and His Women and Analysis of the Two Translations of Then over Through Euphemism and Dysphemism / Charles Bukowski ve Kadınlar'ı ve Eserin İki Çevirisinin Örtmece (Eufemizm) ve Kötü Adlandırma (Disfemizm) Bakımından Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

Aslan, S. (2019). *Derleme Sözlüğündeki Örtmece Kelimeler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.

Chuldum-ool, A. (2016). *Tuva Türkçesinde Tabu ve Örtmece Sözler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Çatık, A. (2023). *Türkmen Türkçesinde Örtmece Söz Varlığı: Anlamsal ve Biçimsel Bir Analiz Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

Çelik, C. (2011). *Türkiye Türkçesinde Örtmece ve Tabu Kelimeler*. Yüksek Lisans Tezi. Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Çolak Çelik, G. (2018). *Türkiye Türkçesi Basın Dilinde Örtmece*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Gecekuşu, A. (2006). *Güzel Adlandırma*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.

Güneyin, H. (2020). *Rus Dilinde Örtmece Olgusu ve Rus Medyasında Örtmece Olgusunun İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Güzelsoy, Y. (2021). *Kırgız Türkçesinde Örtmece Sözler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

Jafarova, T. (2021). *Azerbaycan Türkçesinde Örtmeceler ve Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırmalı Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

Seger, Q. (2019). *The Role of Ageandgender in the Use of Euphemism in Iraqi Arabic – Sociopragmatic Study / Irak Arapçasında Kullanımında Yaş ve Cinsiyet Roltünü - Sosyopragmatik Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.

Söylemez, Ü. (1993). *Euphemism As A Reflection of Culture on Language*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Şentürk, Ş. (2019). *Derleme Sözlüğündeki Örtmeceler Üzerine Dilbilimsel Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

Tanrıverdi Kaya, M. (2015). *Translation of Taboo Language: The Strategies Employed in Three Turkish Translations of Lady Chatterley's Lover / Tabu çevirisi: Lady Chatterley's Lover Adlı Eserin Üç Farklı Türkçe Çevirisinde Kullanılan Stratejiler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tuncer, A. (2017). *Arapça ve Rusçada Hastalık ve Ölüm İfade Eden Örtmeceler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Yamaç, M. (2023). *Örtmecelerin Toplum Dilbilimsel Özelliklerinin Dil Öğretimine Yansımaları: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Makaleler

Adıyaman, H. (2015). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Güzel Adlandırma. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 1(15), 0-9.

Akar, A. (2014). Türk Sözlükbiliminde Tanımsız Bir Alan: Sövgü Sözleri. *Dil Araştırmaları*, 14(14), 27-33.

Akbulak, Ö. (2022). Örtmece Sözlere Bir Örnek Olarak Tuvalet Sözcüğünün Değerlendirilmesi. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (15), 271-287.

Akdemir, Y. (2019). Nehcü'l-Feradis'te Yer Alan Örtmeceler Üzerine. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(23), 79-94.

Arık, D. (2010). Türk Halk İnanışlarında Örtmece ve Gerçeği Gizleme ile İlgili Uygulamalar: Doğum ve Ölüm Örneği. *Dini Araştırmalar*, 13(36), 1-20.

Arık, D. (2021). Anadolu ve Çuvaş Türklerinde Kurtla İlgili İnanış ve Uygulamalar. *İdil Ural Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 111-133.

Arslan Erol, H. (2002). Tabu (Taboo) ve Kelimelerin Anlam Alanlarına Etkisi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten II*, 35-56.

Ateş, F. (2017). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Örtmece İfadeler/Güzel Adlandırmalar. *Türük Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(9), 144-164.

Atmaca, E. ve Gözdaş, R. (2022). Kırım Tatar Türkçesinde Tabu ve Örtmeceler Üzerine. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(33), 59-77.

Aydemir, A. (2013). Divanü Lügati't-Türk'te Örtmece Sözcükler Üzerine. *International Journal of Language Academy*, 1(1), 107-120.

Bilginer, H. (2001). Batı Dillerinde ve Türkçede Güzel Adlandırmalar. *Türk Dili*, 598, 441-445.

Bozkaplan, Ş. A. (2009). Anadolu Ağızlarında Güzel Adlandırma Örnekleri. *Turkish Studies*, 4(3), 376-396.

Coşar, A. M. (2012). Türkçede Argonun Örtmeceye Dönüşümü. *Studia Uralo-altaica*, (49), 173-186.

Çabuk Çiftçioğlu, A. (2015). Türkçedeki Örtmece Sözlerin Oluşum Yolları. *Manas Sosyal Yayınları*, 4(5), 136-160.

Daşman, A. (2017). 'Kadın' ve Kadın Leksikolojisinin Anlam Bilimsel Özellikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 113-122.

Demir Öztürk, N. (2021). Türkçedeki Arapça Kökenli Örtmece Söz Varlığı Üzerine. *Karabük Türkoloji Dergisi*, 3(3), 1-13

Demirci, K. (2008). Örtmece (Euphemism) Kavramı Üzerine. *Milli Folklor*, 10(77), 21-34.

Duran, Ö. S. (2019). Kazan-Tatar Türkçesinde Örtmece Sözler ve Kullanım Alanları. *Turkish Studies-Language and Literature*, 14(4), 2121.

Elkılıç, G. (2008). Hüsnü Tabirler, Euphemism. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 113-119

Elkiliç, G., - vd. (2018). Kars Yöresi Beddualarında Kullanılan Örtmeceler 1. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (21), 51-62.

Eratalay, S. (2017). Batı Anadolu Ağızlarında Güzel Adlandırma (Euphemism in Western Anatolian Dialects). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Gökçe, H. D. (2020). Ölümü Evcilleştirmek: Türk Halk Kültüründe Ölüm Temelli Mizah. *Folklor Akademi Dergisi*, 3(3), 642-646.

Gökçür, E. (2019). Türkmen Türkçesinde Tabu ve Örtmeceye Dayalı Söz Varlığı Üzerine. *Karadeniz Araştırmaları*, 16(64), 671-684.

Güneş, A. (2009). Mizah Dergilerinde ve İnternette Küfürlü Sözlerin Yazımı. *Çevrimiçi Tematik Kültür Dergisi*, 1(2), 61-67.

Güngör, A. (2006). Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözcükleri Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (29), 69-93.

Güzelsoy, Y. ve Karabulut, F. (2020). Türkçede "Tengri/ Tanrı" Kavramı Örtmece midir. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (3), 71-79.

Hirik, E. (2013). Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'nde Ölüm Örtmeceleri. *Yeni Türkiye Türkçe Özel Sayısı*, 55, 441-451.

Hünerli, B. ve Arnaut, T. (2021). Gagauzlarda Ölüm ile İlgili Örtmeceler. *Milli Folklor*, 17(132), 140-149.

İnce Özyıldırım, I. (1996). Türkçede Örtmece Sözcükleri Üzerine Bir Araştırma. *Dil Dergisi*, (50), 15-21.

Kalkan, H. K. (2018). Almanca ve Türkçe Ölüm İlanlarındaki Örtmece Sözcükleri Üzerine Ölüm Algısı. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(13), 382-397.

Karabulut, F. ve Ospanova, G. (2013). Örtmece Sözcükleri Mantiği: Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde Karşılaştırmalı Model Analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 122-146.

Karadeniz, Y. (2020). Özbek Türkçesinde Tabu ve Örtmece Sözcükleri. *Journal Of International Social Research*, (13), 70.

Karçığa, S. (2016). Dede Korkut Kitabı'nda Örtmece Sözcükleri Üzerine Bir İnceleme. *International Journal of Language Academy*. 4(1), 303-314.

Kıran, A. ve Oğuz, D. (2021). Örtmeceli Küfürlerin Görsel-İşitsel Çevirisinde Soru ve sorunlar: İyi Yer Örneği. *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(3), 858-878.

Killi Yılmaz, G. (2017). Saha Türkçesinde Ayı ile İlgili Örtmece Söz Varlığı. *Türkbilig*, (33), 25-56.

Killi, G. (2006). Hakas Türkçesinde Tabu Sözcükleri ve Örtmece. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 50-65

Koç, A. (2010). Hastalık İsimlerinde Örtmece. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, (188), 77-94.

Koçak, M. (2019). Nazi İmparatorluğundan Günümüz Almanya'sına Örtmece Sözcükleri Politikacıyla İmtihanı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 613-615.

Nazlı, K. ve Altıntop Taş, G. (2022). Örtmece İfadelerinin Mizahî Boyutu: Leyla ile Mecnun Dizisi. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 56-82.

Oktay, S. A. (2015). Sözcük Düzeyinde Kabalık- Örtmece Kelime ve Argo Kullanımının İletişimdeki İşlevleri ve Kategorileri. *Türkbilig/Turkoloji Araştırmaları Dergisi*, (30), 269-286.

Orozobayev, M. ve Moldaliev, N. (2020). Kırgızcadaki Kurt (Börü) ile İlgili Örtmece Kelimeleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (32), 23-38.

Ospanova, G. (2015). Anlam Değişmelerinin Örtmecelerdeki Yeri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 117-123.

Ospanova, G. (2015). Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde Örtmece. *Bilig*, (75), 177-194.

Ospanova, G. (2016). Kazak Türkçesinde Ölümle İlgili Tabu Sözler ve Örtmece Kullanımı. *Milli Folklor*, 28(109), 162-172.

Ospanova, G. (2016). Muhtar Avezov'un Hikayelerindeki Kötü Adlandırmaların Türkiye Türkçesine Anlam ve Yapı Bakımından Çevirisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (40), 247-259

Ospanova, G. (2016). Yunus Emre Divanı'nda Ölümü Güzelleştiren İfadeler (Expressions that Beautify Death in 'Yunus Emre's Diwan'). *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (41),131-149.

Ospanova, G. (2020). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Örtmece: Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 25-34.

Oyarkılıçgil Ateş, A. (1996). Dilde Tabu ve Örtmecenin Yeri Üzerine. *Dil Dergisi*, (49), 16-18.

Özavşar, R. (2019). Marzubannâme Tercümesi'ndeki Ölüm ve Müstehcenlik ile İlgili Örtmeceler. *Journal of International Social Research*, (12),62.

Özden, H. İ. (2014). Türkiye Türkçesinde Eş Anlamlılık ve Örtmece (Tabu) Kelimelerin Eş Anlamlılık İçindeki Yeri. *Kmü Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 16, (Özel Sayı 1), 160-165.

Özşahin, M. (2019). Türkçede Bazı Kişi Adlarında Argolaşma, Kavramlaşma ve Temsil. *Türkoloji Dergisi*, 23(2), 312-333.

Öztürk, R. (2006). Anadolu ve Kıbrıs Ağızlarında Bir Dilde Tekinsiz (Tabu) Örneği: "Dulunmak". *Bilig*, (37), 57-64.

Özyıldırım İnce, I. (1996). Türkçe'de Örtmece Sözcükler Üzerine Bir Araştırma. *Dil Dergisi*, (50), 15-21.

Pilancı, H. (2002). Anadolu Ağızlarında Kadın İçin Kullanılan Sözler Üzerine Bir İnceleme. *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 71-82.

Polat, K. ve Ezgi Yılmaz, A. (2022). Dilde Ölüm Gölgelemek: Safâyî Tezkiresi'nde Ölümle İlgili Örtmeceler. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6(3), 302-324.

Saraç, H., - vd. (2020). Türkçe ve Rusçada Benzer ve Ayrılan Yönleriyle Örtmeceler. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 62(2), 455-487.

Sarı, M. (2004). Soyka Sözü Hakkında. *TDK Belleten*, 1, 99-106.

Savaş, H. (2017). Türk Efsanelerinde Karşılaşılan Tabuların Tasnifi Üzerine Bir Deneme. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, (4),163-174.

Say, S. (2015). Propaganda İçin Kullanılan Bir Örtmece Olarak Kamu Diplomasisi Kavramı. *İnsan ve İnsan*, (2), 4.

Seçkin, K. (2016). Şecere-i Terakime'de Ölüm Örtmecesi. *Karadeniz Araştırmaları*, (50),231-240.

Sığırcı, İ. (2015). Kültürün Aktarımı: Türkçe ve Fransızcada Ölümle İlgili Örtmece Sözlerin İncelenmesi. *Milli Folklor*, 27,108.

Şahin, S. (2019). Türkmen Türkçesinde Ölümle İlgili Örtmece Sözler. *Kesit Akademi Dergisi*, (19), 52-59.

Şahin, Z. (2018). Sergey Dovlatov'un Eserleri Çerçevesinde Rusçada Örtmeceler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), 1412-1435.

Tanyu, H. (1983). Totem Totemizm ve Tabu Üzerine Araştırmalar, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26(1-4), 155-172.

Türkeri, Z. (2019). Uygur Halk İnanışları ve Yasak-Örtmece Üzerin. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3(2), 309-319.

Türkmen, S. (2009). Türkçedeki örtmece sözler. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 23(23), 131-140.

Uçar, M. (2013). Anadolu Ağızlarında Kadının Söz Varlığına Dair Bir Tasnif Denemesi. *Turkish Studies, Prof. Dr. Mustafa Argunşah Armağanı*, 8(9), 2465-2485.

Uluoğlu, M. ve Uluoğlu, S. (2012). Çağdaş Rusçada Güzel Adlandırmalar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 1, (1), 78-85.

Uzun, G. (2020). Kırgız Türkçesinde Ölüm ile İlgili Örtmece ve Tabu Sözler. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 226-238.

Ünsal, G. (2018). Guy de Maupassant' da Ölüm Anlayışı: La Monte. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 249-256.

Ünsal, G. (2019). Diploması Dili ve Çevirisi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 22-39.

Üstüner, A. (2009). Örtmece Sözlerle İlgili Terimler. *Turkish Studies*, 4(8), 166-176.

Yaman, H. (2022). Anadolu Ağızlarında Kadınlarla İlgili Tabu ve Örtmecelerin Kültür Dilbilimsel Açısından İncelenmesi. *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları*, 5(5), 92-106.

Yegen, C. ve Berger, A. (2022). Covid-19 Pandemisi Bağlamında Davranış Geliştirmeye Yönelik Metaforik Bir Yaklaşım. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (40), 215-238.

Yetkin Karakoç, N. (2021). Analysing Turkish Medical Euphemisms As Verbal Hygiene in the First Corona Days. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 147-166.

Yetkin, B. (2016). Siyasal İktidarların Kamuflej Örtüsü: Medya ve Gerçekliğin Yeniden Üretimi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (42), 157-172.

Yıldız, M. (2022). Cuma Kara Olmaz: Bir Dini Tabunun Çeviri Yoluyla Örtmecesi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 1117-1128.

Yildiz, F. U. (2021). Use of Euphemisms in Youth Language. *Journal of language and linguistic studies*, (17), 1117-1128.

Zülfikar, H. (1998). "Kadın, Hanım ve Benzeri Adlar Üzerine". *Türk Dili*, (434), 96-101.

Bildiriler

Bekki, S. ve Bircan, M. (2018). Ömer, Osman ve Muaviye İsimlerinde Örtmece: Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'ın Kütüphanesinde Bulunan 25 Numaralı Cönk Örneği. *Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Çanakkale, 48.

Coşar, A. M. (2010). Türkçede Argonun Örtmeceye Dönüşümü. *International Conference on Turkish Linguistic*, Szeged, 15.

Erbeden, E. (2018). Türkiye Türkçesinde Tabu Kelimeler ve Kalıp Sözler. XIII. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı*. 40-47.

Ergin Zengin, S. (2019). Bir Meşrulaştırma Yöntemi Olarak Sınai Hayvancılık Söylemlerinde Örtmece Kullanımları. 6. Uluslararası Filoloji Sempozyumu, Antalya, Türkiye.

Ersan, Y. (2005). Siyasal İletişimde “Güzel Adlandırma” Kullanımı. (Uluslararası) IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri, 17-19 Haziran, Çanakkale.

Güngör, A. (2008). Lehçeler arası Çeviride Örtmece (Euphemism) Sözcükler, (Kırgızca- Türkçe Bağlamında). 8. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu, 14-16 Mayıs 2008, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.

Güngör, A. (2011). “Kadın” ve Kadın Leksikolojisinde Örtmece (Euphemism) Sözcükler. VI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, 25- 27 Eylül 2011, Bilkent Üniversitesi, Ankara: İlahiyat Fakültesi Dergisi, 155-172.

Koca, A. ve Koca. E. (2020). Kıprıs Türk Ağızlarında Örtmeceler (Güzel Adlandırma Örnekleri). II Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi. Konya, 183.

Üstüner, A. (2007). Kayseri ve Yöresi Ağızlarında Güzel Adlandırmalar. II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, 10-12 Nisan 2006, Kayseri.

Üstüner, A. (2008). Örtmecelere Bağlı Alıntılar. VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Ankara.

İnternet

Güngör, A. (2021). 41 Soruda Tabu- Örtmece Sözcükler I- II, <https://gungorname.com/category/tabu-ortmece-sozler/>, [Erişim tarihi: 12.08.2023].

Sonuç

İnsan hayatının her alanında sık kullanılan örtmecelerin ortaya çıkışı çok eski dönemlere dayanmaktadır. Tabu olarak adlandırılan ifadeler, toplumsal değerlere, gelenek ve göreneklere, ahlaki kurallara dayanan pek çok alandan beslenmektedir. Tabu, insanoğlunun ilk döneminden itibaren hayatının bir parçası olmuştur. Tabunun sonucunda ortaya çıkan örtmece, tarihin her döneminde kullanılmıştır. Toplum tarafından benimsenen sözcükler zaman içerisinde örtmece özelliğini kaybedip, yerini yeni sözcüklere bırakmıştır. Bunun sonucunda örtmece ile ilgili çok sayıda kelime türetilmiştir. Dilin canlı bir varlık olması sebebiyle sonraki dönemde örtmeceyi karşılayan yeni sözcükler türetilmiştir ve bundan sonra da türetilmektedir. Türetilen yeni sözcükler toplumun doğal akışı içerisinde sürekli yenilenecektir. Çalışmadaki verilere göre Türkiye’de bu konuda çok fazla bir çalışma yapılmamış olup, çalışmaların yoğunluğu daha çok makale ve yüksek lisans tezleri üzerine yapılmıştır. Türkçe örtmece söz varlığı açısından çok zengin olmasına rağmen yapılan çalışmaların yetersiz oldu görülmüştür.

YAYIN TÜRÜ	SAYI
1. Kitap Bölümü/ Kitap	7
2. Doktora Tezleri	4
3. Yüksek Lisans Tezleri	16
4. Makaleler	80
5. Bildiriler	10
6. İnternet Kaynakları	1

“Derleme Sözlüğündeki Örtmece Kelimeler Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinden üretilen “Örtmecelerle İlgili Bibliyografya Çalışmaları” adlı bu çalışmada yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere örtmecelerle ilgili 7 kitap bölümü/kitap, 4 doktora tezi, 16 yüksek lisans tezi, 80 makale, 10 bildiri, 1 internet kaynağı tespit edilmiştir. Son zamanlarda örtmece çalışmalarının artması Türkçe söz varlığına ve Türkçe anlam dünyasına zenginlik katmıştır. Bu alanda yapılacak yeni çalışmalar Türkçeye önemli hizmetlerde bulunacaktır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim-III*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aslan, S. (2019). *Derleme Sözlüğündeki Örtmece Kelimeler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Türkçe Bilim Terimler Sözlüğü (Sosyal Bilimler)* (2011). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Üstüner, A. (2009). Örtmece Sözcüklerle İlgili Terimler. *Turkish Studies*, 4(8), 166-176.